

HET WAPENPANEEL VAN FILIPS VAN CORTEWILLE¹

Pieter Donche

In het Groeningemuseum te Brugge bevindt zich een paneel van 94 op 60 cm met daarop een stamreeks met de familiewapens van de voorvaders en hun echtgenotes van een Filips van Cortewille uit de 2de helft van de 16de eeuw (zie afbeelding).²

Het vertoont de schikking van een wapenkabinet, waarbij de wapenrusting tot helm en schild is beperkt. Het schilderij is zuiver genealogisch bedoeld en lijkt geen onmiddellijke funeraire functie te hebben. Zeven generaties van één tak van de familie van Cortewille, afkomstig van Frans-Vlaanderen net over de Belgisch-Franse grens en met vertakkingen in Gent en Brugge, zijn met wapenschild en familienaam van man en vrouw vertegenwoordigd. Centraal staat het wapenschild van de opdrachtgever Filips van Cortewille met als schildhouders twee leeuwen van goud. De bekroning bestaat uit de helm, het helmteken en een banderol met de wapenspreuk: *naer raedt cortewille*. Links zijn onder elkaar de opeenvolgende Cortewille-blazoenen aangebracht, rechts de overeenkomstige schilden van de echtgenotes.

Helemaal alleenstaand in deze familie is een uitbeelding van een stamreeks met wapens blijkbaar niet, want van een zeer verre kozijn, Pieter van Cortewille (1539-1585), landhouder van de kasselrij Veurne die afstamt van dezelfde verste voorvader Hugo van Cortewille (+ 1379, zie het geneagram voor hun genealogisch verband) bestaat iets gelijkaardigs. Een waterverftekening uit 1573 van een (ontwerp van een) glasraam beeldde zes generaties rechtstreekse voorvaders met eveneens de namen en de wapens van hun echtgenotes.³ Deze laatste stamreeks werd reeds uitgebreid onderzocht.⁴ In dit artikel willen we hetzelfde doen voor die eerste stamreeks.

De naam Cortewille wordt soms verklaard als *corte wyle*, d.i. korte (aangename) tijd die snel verstrijkt.

¹ Gebruikte afkortingen:

ARA: Algemeen Rijksarchief, Brussel.

BF: J. GAILLIARD, *Bruges et le Franc* (zie noot 10).

FM: Fonds Merghelynck (KBR)

Hs.CG: handschriftelijke genealogie de Cortewille door Cornelius Gailliard (zie noot 5).

Hs.G1: handschriftelijke genealogie de Courtewille, in : KBR, Fonds Goethals (zie noot 6).

Hs.G2: handschriftelijke genealogie de Cortewyle, in : RAB, Fonds de Thibault de Boesinghe (zie noot 7).

Hs.G3(a,b): handschriftelijke genealogie de Courtewille, in : RAB, Aanwinsten (zie noot 8), 2 versies (a) en (b).

KBR: Koninklijke Bibliotheek, Brussel.

RAB: Rijksarchief te Brugge.

RAK: Rijksarchief te Kortrijk.

² Groeningemuseum, Brugge, O.GRO1315.I, ook afgebeeld in: A. VANDEWALLE (ed.), *Te Wapen! Heraldiek, teken van gezag en identiteit*, tentoonstellingscatalogus Arentshuis (Dijver 16), 31 augustus tot 20 oktober 2004, Brugge, 2004, p. 6.

³ Voor dit glasraam zie de inventaris RAK, Fonds d'Ennetières. Annex de Laubespin, nr. 220. Helaas, bij aanvraag bij het RAK tot raadpleging hiervan bleek dit archiefbestanddeel al een hele tijd te ontbreken ...

⁴ Bⁿ BONAERT, 'Pierre de Cortewille, 1539-1585, cet oublié. Son ascendance et sa postérité' in: *Le Parchemin*, nr. 246 (1987), pp. 371-382.

Van de familie Cortewille beschikken we over een aantal oude genealogieën: vier handschriftelijke, één uit de 16de eeuw⁵, twee uit de 17de eeuw^{6,7}, één uit het einde van de 18de eeuw⁸ en twee gedrukte, één het begin van de 18de-eeuw opgenomen in de Nederlandstalige editie van SANDERUS, *Verheerlijkt Vlaandre*⁹ en één in het 19de-eeuwse verzamelwerk *Bruges et le Franc*.¹⁰

Allicht steunen al deze genealogieën telkens op oudere versies, aangevuld met meer recente gegevens. De oudste versie is deze door de wapenheraut Cornelius Gailliard (Brugge, ca 1520 – 1563) die hij in zijn verzamelingen opnam rond 1550-60.

De stamreeks

SANDERUS schrijft dat de familie uit Steenvoorde (net over de Frans-Belgische grens)¹¹ afkomstig is, maar daarna veel terug te vinden was in het naburige Watou (ten N. Steenvoorde en ten W. van Poperinge).

De stamreeks kan gemakkelijk gevolgd worden aan de hand van de diverse genealogieën *de Cortewille*. Het familiewapen wordt er genoemd: *in zilver, drie jachthoorns van sabel, gesnoerd van keel*. Een handschriftelijke genealogie is iets nauwkeuriger en vermeldt nog: *beslagen van sabel*.¹² We merken op dat dit exact hetzelfde wapen is als van de familie de Bryarde, heren van de heerlijkheid van het bos van Beauvoorde in Watou, een heerlijkheid gehouden van het graafschap Houtkercke (F).¹³ In Watou waren er zes heerlijkheden, waaronder *Cortewyle*, samengesteld uit de heerlijkheden 't Hoflandt, Poolvoorde, ter Stulbrugge en het 't heerschap ter Visscherie, gehouden van het leenhof Dampierre in Steenwerck

⁵ KBR, Hss., nr. 7809-10 (inv. XIII, p. 43-46, 7654), fo 320-343v: *Genealogie de seuz de Cortewille qui ont prins leur source dung villaege no(m)me Watoue pres Poperingue en Flandres*. Deze genealogie is allicht door Cornelius Gailliard gekopieerd bij de familie van Cortewille zelf. Deze genealogie is vrij uitgebreid. Over zes generaties worden generatie per generatie (en niet tak per tak) de afstammelingen van Hugo van Cortewille en Jolande van Halewijn gegeven, waarbij vaak vele kinderen in een gezin opgesomd worden.

⁶ KBR, Fonds Goethals, nr. 734, fo 34 (in het Latijn; relatief beperkt tot bepaalde takken, zo wordt v. Niklaas van Cortewille niet vermeld en dus ook niet meer zijn afstammelingen).

⁷ RAB, Fonds de Thibault de Boesinghe, nr. 424. Het genealogisch handschrift van de familie de Bryarde (uit 1623) in de 19de-eeuw in bezit van Arthur Merghelynyck, bevatte ook een schets van de familie de Cortewille (A. MERGHELYNYCK, *Le fief-manoir, dit le château de Beauvoorde ...*, Brugge, 1900-1901, II, pp. 270 en 294) maar dit handschrift is zoek.

⁸ RAB, Aanwinsten, 917, nr. 14, waarvan kopie in KBR, FM 70, pp. 59-105. Deze genealogie is erg uitgebreid (in twee versies, resp. 5 en 3 dichtbeschreven grote bladen). Het handschrift verwijst naar enkele gebruikte bronnen met de aanduidingen: « Lombaert » en « Ghistelle » en als bron voor de tweede versie : « het grote boek (handschrift) van M. Crombrugge de Looringhe te Brugge en geconfronteerd met deze gegeven door Joos van Gistel en zijn verderzetters Lombaert en Sanderus (Flandria Illustrata) ».

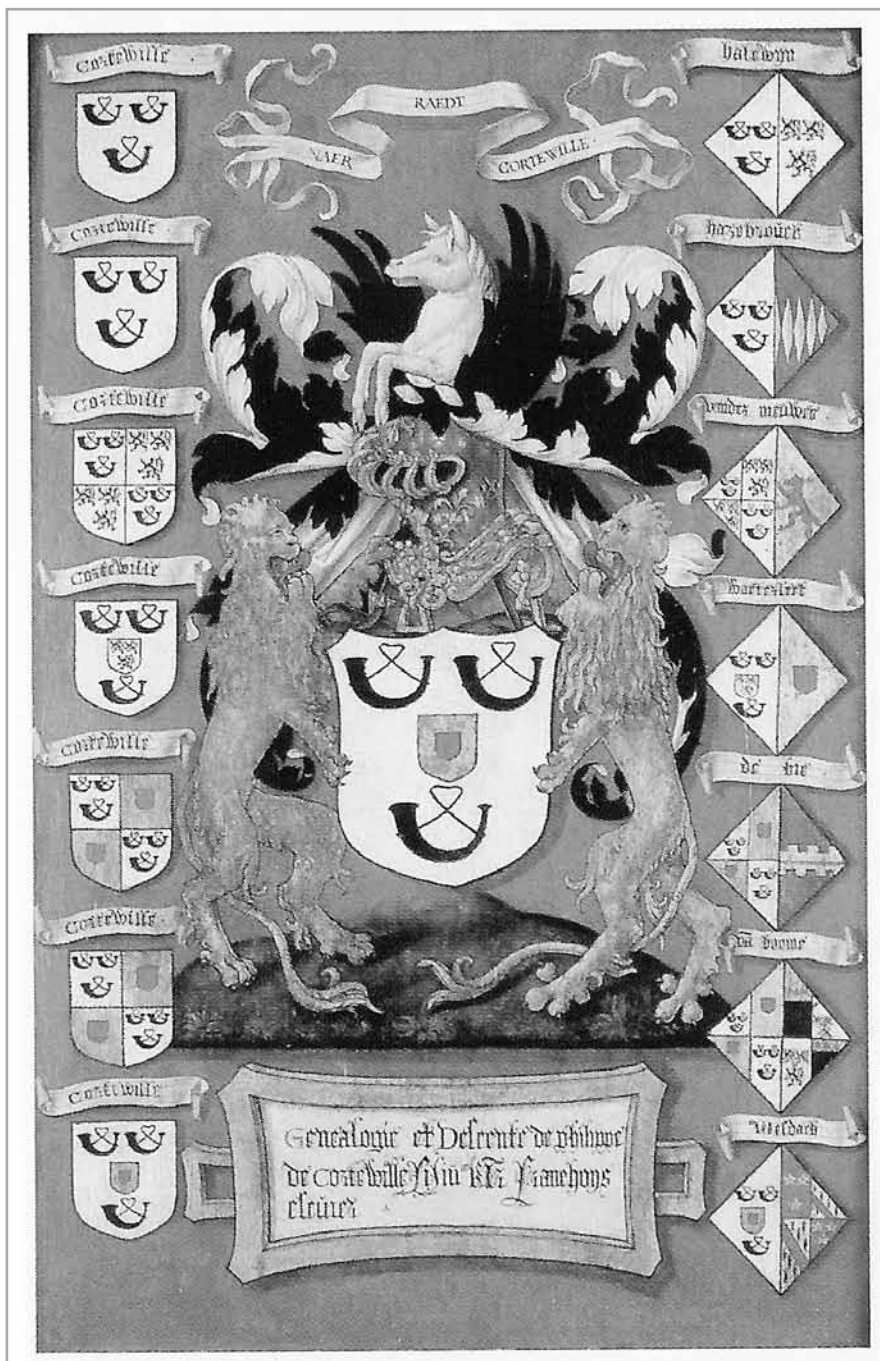
⁹ SANDERUS, *Verheerlijkt Vlaandre*, 3 vols., Leiden, J. vander Deyster, Rotterdam, J.-D. Beman, Den Haag, C. en F. Boucquet, 1735, deel II, boek V, pp. 165-169. De tak die dit artikel aanbelangt begint op p. 168, 1ste kolom 6de paragraaf, maar geeft helaas geen verdere afstamming van III. Niklaas van Cortewille. In de eerste uitgave *Flandria Illustrata* uit 1641-1644, correspondeert dit met dl. II, pp. 461-263, maar daar komt deze genealogie niet voor.

¹⁰ J.-J. GAILLIARD, *Bruges et le Franc ou leur magistrature et leur noblesse, avec des données historiques et généalogiques sur chaque famille*, 5 vols. + suppl., Brugge: Edw. Gailliard, 1857-1864, I, pp. 264-284.

¹¹ Ook A. MERGHELYNYCK, *Le fief-manoir...*, op. cit., I, p. 152 noemt deze familie een familie van Steenvoorde.

¹² Hs.G3(a), blad 1.

¹³ L. RUBBRECHT, *Geschiedenis van Watou*, Brugge, 1910.

(F). De huidige boerderij “De Korte Wilde” was de vermoedelijke zetel van deze heerlijkheid.¹⁴ Administratief en fiscaal was Watou één van de parochies uit de Generaliteit der Acht Parochies, een deelgebied van Veurne-Ambacht, maar gelegen op de grens met de kasselrij Kassel. Er waren in de kerk van Watou wel meer grafmonumenten van leden van de familie Cortewille, zoals dat van Lodewijk Cortewille (+ 1504) en Colijne van Caestere (+ 1496): de grote koperen plaat hiervan is thans in het Victoria and Albert Museum te London.¹⁵

I. - Hugo van Cortewille¹⁶, ridder (BF), heer van de heerlijkheid Cortewille.

Hij huwde met Jolanda (Hs.CG, Hs.G2: Jolantse) of Catharina (HS.G3(b); SANDERUS signaleert beide varianten van de voor naam) van HALEWYN, dochter van Jan (Hs.CG: dochter van een heer van Halewijn, Hs.G2: bastaarddochter van Jan, heer van Halewijn) (*in zilver 3 klimmen-de leeuwen van sabel, geklauwd en getongd van keel, gekroond van goud*). Zij overleed omstreeks 1397.¹⁷

Zij hadden vier zonen: Jan, Diederik, Hugo (zie II.) en Colaard (of Eulaart).

Hij overleed in 1379 (Hs.G2) en werd met zijn echtgenote begraven in de kerk van Watou in de O.L.Vrouw kapel naast het hoogaltaar onder een blauwe steen, ingelegd met koper en versierd met twee figuren, voorstellend een man in vol harnas en een rijkelijk aangeklede vrouw. Cornelius Gailliard omschrijft de eerste generatie als volgt: *Au temps du Comte Loys de Flandres qui fut surnom(m)e de Male, fut au villaege de Watoue a ung lieue pres de Poperingue en la chastellenie de Cassel*¹⁸ *en Flandres ung nom(m)e Hugues Cortewille qui pourtoit pour ses armes: dargent a trois cornettes avecque les garniture tout de sable et dessuer la tymbre un com(m)e ung demy loup d'or ou dargent sans les pietz, et cestuy Hughes avoit espouse une damoyseulle nom(m)e Yolente de Halewin fille de ung des Seig(neur) de Halewyn de la quelle il a eu quatre filz, assavoir Jehan, Thyry, Hughes et Eulaerd et cestuy Hughes gist a Watoue en la chappelle de nostre Dame qui est au coste septentrionael du coeur soubz une sepulture bleuf qui est au mytan dudite chapelle.*¹⁹

II. - Hugo van Cortewille²⁰. Hij was heer van de heerlijkheid Cortewille en gouverneur van de brug (over de Leie) of fort te Waasten. Volgens Hs.CG brak hij het familiewapen Cortewille met een uitgeschulpte zoom van keel.

¹⁴ *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Provincie West-Vlaanderen. Arrondissement Ieper. Kanton Poperinge*, deel 11n/2, Watou: p. 353 (voor de hoeve Kortewilde wordt hier adres Kapelstraat 1 gegeven, maar op p. 377: Korte-Wildeweg nr. 1).

¹⁵ R. VAN BELLE, *Vlakke grafmonumenten en memorietaferelen met persoonsafbeeldingen in West-Vlaanderen. Een inventaris, funeraire symboliek en overzicht van het kostuum*, Brugge, 2006, p. 434. Over Lodewijk van Cortewille en Colijne van Caestre, zie BF, I, p. 268. Ook vermeld door de 16de-eeuwse wapenkoning Cornelius Gailliard, zie: [J.] Bⁿ BETHUNE, *Epitaphes et monuments des églises de la Flandre au XVIme siècle d'après les manuscrits de Corneille Gailliard et d'autres auteurs*, Brugge, L. De Plancke, [1897]-1900, p. 239.

¹⁶ Hs.CG, fo 320.

¹⁷ In de leenverheffingsrekening van 8 feb. 1397 (n.s.) – 17 aug. 1397 van het leenhof van Kassel vinden we de betaling van het leenverhef voor een leengoed te Staples afhankelijk van het Hof van Moorbeke door een niet bij voor naam genoemde Cortewille, zoon van Hugo en dat hij erfde na het overlijden van jonkvrouw Yolente de Hazebrouck, zijn moeder (KBR, FM 50, I, p. 17).

¹⁸ Merk op dat C. Gailliard Watou klasseert onder de kasselrij Kassel. Sanderus in zijn *Flandria Illustrata* (1641-1644) neemt Watou op onder de heerlijkheden op het grondgebied van de kasselrij Veurne.

¹⁹ Hs.CG, fo 230.

²⁰ Hs.CG, fo 320v.

Hij huwde met Jolanda²¹ van HAESBROUCK, dochter van Diederik, ridder, heer van Hoflande (Sanderus noemt hem ook heer van Hazebroek), baljuw van Kassel. ²² (haar familiewapen was volgens Hs.CG en Hs.G2: *in keel* (Hs.CG en Hs.G3(b): 7) *ruiten van zilver dwarsbalkgewijs geplaatst*).

Zij hadden de kinderen Vincent, Niklaas (zie III.), Walter en Jacoba.

Hij overleed in 1409 (Hs.G2)²³ en werd met zijn echtgenote begraven in de kerk van Watou, in dezelfde kapel als zijn vader.

C. Gailliard omschrijft de graven van de familieleden van Cortewille in de kerk van Watou als volgt: *Sepulture van Hughe Cortewille en va(n) Hughe fs Hughe en va(n) joncvr(ouw) Jolente va(n) Haesbrouc zijn wijf en va(n) Vincent huerlieder beede zone en va(n) joncvr(ouw) Marie van der Waterleet zijn wijf was en va(n) Mer Gilles Cortewille, rudder van de Heylighe land, heere van Reninghelst die overleet a(nno) xiiij C Lxxv de(n) xxix dach in maert.*²⁴

III. - Niklaas van Cortewille²⁵. Zijn oudste broer Vincent was heer van de heerlijkheid Cortewilde.²⁶ Volgens Hs.CG brak hij het familiewapen Cortewille met een *ster van sabel in het hart*.²⁷ Dit is niet afgebeeld in het wapenpaneel, maar daar wordt een gevierendeeld wapen Cortewille / Halewijn gebruikt.

Hij huwde met Jacoba VERNIEUWEN (*in goud* (Hs.CG, Hs.G3(a) en het wapenpaneel) *of zilver* (Hs.G2) *een klimmende vos* (Hs.CG: *ung renaedt passant en bende*, Hs.G3(a): *renard rampant*) *van keel*), uit de kasselrij St.-Winnoksbergen.²⁸

Zij hadden de kinderen Philips, Jan (zie IV.), Colaard, Hugo, Niklaas, Jacoba, Joanna, Cornelia en Denise.

IV. - Jan van Cortewille²⁹, heer van ter Kamere, Toriswal, enz... (Hs.G2, Gs.G3(a)). Hij was schepen van Duinkerke in 1482 (Hs.G3(a)). Volgens Hs.CG brak hij het familiewapen met een *ster van goud in het hart*.³⁰ Dit is niet afgebeeld in het wapenpaneel, daarentegen wordt daar een hartschild Halewyn gebruikt.

Hij huwde met Catharina van der WATERLEET, dochter van Jan (Hs.CG: *in goud een hartschild van keel nog gebroken* (Hs.G2 en Hs.G3(a)) *met een barensteel van lazuur met 3 hangers*³¹) en Margareta van Zinneghem. In 1480-81 verhieft zij, als Catharina van de Waterleet, echtgenote van Jan van Cortewille, zoon van Niklaas, na het overlijden van Jan van de

²¹ Hs.G1 noemt haar Laurentia, en weduwe van Jacobus de Schrijvere.

²² BF I, pp. 264 en 271; F. DE MEULENAERE, 'La famille de ou van Hazebrouck (alias Hasebrouc, Hasebroec etc.) (XIVe-XVIIe siècles)', in: *L'Intermédiaire des généalogistes*, nr. 291 (mei-juni 1994), pp. 156-166 i.h.b. pp. 157-158.

²³ Hs.G3(b) geeft als overlijdensjaar 1379, maar verwacht allicht met zijn vader.

²⁴ [J.] Bⁿ BETHUNE, *Epitaphes ...*, op. cit., p. 239 en KBR, FM 42 Furnes, farde 82 (Cortewille).

²⁵ Hs.CG, fo 321.

²⁶ Een Vincent Cortewille maakt in 1397 een baljuwsrekening (8 febr. – 11 juli 1397) op van Kust-Vlaanderen in naam van zijn overleden vader Hugo van Cortewille, baljuw van Duinkerke, die de rekening van 15 sept. 1394-11 jan. 1395 had opgemaakt (C. DEHAISNES, 'État Général des registres de la Chambre des Comptes de Lille, relatifs à la Flandre', in: *Annales du Comité Flamand de France*, t. XII en XII, Lille, 1873, p. 157). Gaat het om dezelfde spijs de vermelding van een overlijden in 1409 van Hugo van Cortewille?

²⁷ Volgens Hs.G3(a) brak hij het familiewapen met een zoom van keel, maar dit is allicht een lapsus (zijn vader brak het familiewapen op die manier en bovendien, gezien hij niet oudste zoon was, kon hij de breuk die zijn vader gebruikte niet zelf weer gebruiken)

²⁸ BF I, p. 271; Hs.G3(a).

²⁹ Hs.CG, fo 323.

³⁰ Volgens Hs.G3(a) brak hij het familiewapen 'zoals zijn vader'.

³¹ BF I, p. 271.

Waterleet een leengoed op de tol van Kassel en ook de tol van Wemaers-Cappel in Zermezele en Wemaers-Cappel.³²

Zij hadden de kinderen: Jan, Jacob, Mattias, Niklaas (zie V.) en Magdalena.

V. - Niklaas van Cortewylle³³, heer van Laken (BF), die later in Gent ging wonen (Hs.G3(a)). Hij gebruikte een gevierendeeld familiewapen *Cortewille* en *Waterleet*, met volgens Hs.CG: *in het hart op de vierending een ster van sabel (a lestoile de sable au mytan de lescartelature)* of (enigzinds gelijkend) volgens Hs.G3(a): *in het hart een schild: in zilver een vijfblad van sabel*, 'zoals al zijn afstammelingen'. Geen van deze toevoegingen op de vierending is afgebeeld in het wapenpaneel, terwijl er te Gent aan het eind van de 16de eeuw toch enkele Cortewilles die laatste breuk voerden.³⁴

Hij huwde met Francisca de BIE, dochter van Emond (Hs.CG, Hs.G2 en Hs.G3(a): *in lazuur een gekanteelde en tegengekanteelde dwarsbalk van goud*).³⁵

Zij hadden de kinderen: Frans (zie VI.), Pieter, Jan, Judoca, Magdalena en Maria.

VI. - Frans van Cortewylle³⁶, oudste zoon, heer van Laken (BF), griffier in 1550-1557³⁷ en daarna (1558) raadsheer bij de Raad van Vlaanderen. Hij verzaakte aan het poorterschap van Duinkerke en werd op 29 januari 1534 vrijlaat in Uitkerke, waaraan hij opnieuw verzaakte in 1560 (allicht om poorter van Gent te worden bij zijn tweede huwelijk) (Hs.G3(a)).

Hij gebruikte een gevierendeeld wapen *Cortewille / Waterleet*.

Hij huwde in 1534 een eerste maal met Catharina HOME (Hs.G2: *Hoeme*, Hs.G3(a): *van Hoemen*, BF: *Boone*, allicht een leesfout), dochter van Roeland, baljuw van Blankenberge, overleden op 13 mei 1557 (BF, Hs.G3(a), vlg. Hs.G2: 23 mei) (Hs.CG en Hs.G2: *gevierendeeld: in 1 en 4: in sabel een schildhoofd met 3 spoorradertjes van keel, in 2 en 3: het wapen Halewijn: in zilver, 3 klimmende leeuwen van sabel* (nog gebroken met Uitkerke vlg. Hs.G2)).³⁸

³² KBR, FM 50 (leenverheffingen leenhof Kassel), I, p. 77 (12 sept. 1480 – 12 sept. 1481). De tweede verheffing wordt ook vermeld in F. DE MEULENAERE, 'Généalogie de la famille de Waterleet (XIVe-XVIIIe siècles)', in: *Le Parchemin*, nr. 343 (jan-feb 2003), pp. 55-72, i.h.b. p. 68, verwijzend naar ADN, B 3951.

³³ Hs.CG, fo 326; Gaat het om de Niklaas Cortewille, die in 1519 baljuw van Steenvoorde was toen hij een proces voerde tegen Jan de Brune, chirurgijn in dezelfde stad (J. BUNTINX, *Inventaris van het Archief van de Raad van Vlaanderen*, Brussel: Rijksarchief, 1968, dl. IV, p. 224, nr. 21921).

³⁴ Een Pieter de Cortewille, eerste schepen van Gedele van Gent bij de wetvernieuwing van 10 mei 1568 en 10 mei 1569, schildknaap (komt voor het eerst voor als 8ste schepen van de Keure in 1545 (p. 869)) en een Gyselbrecht de Cortewille, eerste schepen van Gedele te Gent, 10 mei 1594 en 10 mei 1595, schildknaap en eerste schepen van de Keure bij de wetsvernieuwing van 10 mei 1601, ridder voerden een dergelijk wapen, zie de afbeelding in PH. DE L'ESPINOY, *Recherches des Antiquitez et Noblesse de Flandres, contenant l'histoire généalogique des comtes de Flandre, avec une description curieuse dudit pays*, 1ste editie: 2 vols., Douai, 1631, 2de editie: 2 vols., Douai, Veuve Marc Wyon, 1632, anastatische herdruk, 3 vols., Handzame: Familia et Patria, 1972, pp. 907, 909, 949, 951 en 960. Gyselbrecht komt reeds voor in de Gentse schepenbank van de Keure op 10 mei 1587 als 5de schepen (p. 938). Andere naamgenoten in de Gentse schepenbank van de Keure waren Geraard (1599, p. 956) en Pieter, schildknaap, 2de schepen op 10 mei 1571, Joos de Cortewille (Keure, 1549, p. 875). De Gentenaar Jean Lautte in zijn gedrukte *Den boomgaard der wapenen inhoudende de wapenen van vele Edele Huysen van dese Nederlanden ende andere omliggende*, Gent, 1567 (anastatische herdruk Milaan, 2003), beeldt een wapenschild *Cortuyle, d'argent à trompes de sable* af, overtoert door een helm met dekkleden en als helmteken een uitkomend gevlugeld paard.

³⁵ BF, I, p. 272.

³⁶ Hs.CG, fo 333A.

³⁷ GACHARD, *Inventaire des Archives des Chambres des Comptes*, dl. III, Brussel, 1851, p. 361, nr. 20966: acht rekeningen van griffier Frans van Cortewille van 28 mei 1550 tot 17 november 1557.

³⁸ Hs.G3(a) noemt haar wapen: gevierendeeld *Halewijn/Uitkerke*, wat allicht een onvolledige beschrijving is).

Zij hadden de kinderen: Jacob, Philips (zie VII.), Roeland, Lodewijk, Robrecht, Catharina, Magdalena en Judoca.

Hij huwde een tweede maal op 10 november 1560 met Catharina BORLUUT, dochter van Gerom (*in lazuur 3 rennende herten van goud*), vrouwe van Noortvelde, weduwe van ridder Jan Sallaert.

Hij overleed op 11 november 1573 (Hs.G3(a)) of 10 oktober 1574 (BF) en werd begraven te Gent, St.-Baafs (toen nog St.-Jan genoemd) met zijn eerste echtgenote voor de Driekoningenkapel waar men hun wapens zag en met opschrift:

*Hier light Edele en weirde Meester François de Cortewille, raedt van de kamere van den raede in Vlaenderen, die overleet in 't jaer 1574, den 10 van October.*³⁹ Het rouwbord van zijn eerste echtgenote vermeldde: *Hier light begraven Joffr. Catheleyne van Boone (Hoome), in haer leven geselnevde van Mr. Francois de Cortewille, greffier van de Kamere van den Raede, gheordonneert in Vlaenderen, die overl. den 13 meye 1557.*⁴⁰

VII. - Filips van Cortewille⁴¹. Volgens Hs.CG (neergeschreven rond 1550-60) gebruikte hij nog de ster van keel in zijn wapen (zoals zijn grootvader), maar niet meer de vierdeling. Die ster is niet afgebeeld in het wapenpaneel, maar daarentegen wel een hartschild Waterleet. Hij huwde met Quintine MESTDAGH, dochter van Lodewijk en Jacoba, vrouwe van Gramez, Wynghen en Wulfsberge (BF⁴²) (*in keel 3 spoorradertjes van goud*⁴³), van wie zij weduwe was in 1600.⁴⁴

In de uitgebreide genealogie Mesdach de Ter-Kiele⁴⁵ lezen we dat Quintine inderdaad dochter was van Lodewijk Mesdach en Jacoba van Gramez. Lodewijk Mesdach was in 1522 advocaat en later raadsheer bij de Raad van Vlaanderen en ontvanger-generaal van Vlaanderen (+ Gent 13 mei 1558). Hij huwde op 13 mei 1525 met Jacoba de Gramez (+19 okt. 1582). Zij hadden 10 kinderen en Quintine was het laatste kind, geboren op 1 januari 1543. Zij staat in de genealogie inderdaad vermeld als gehuwd met Filips van Cortewille, zoon van raadsheer Frans en Catharina de Hoome. Een huwelijk met Filips moeten we dus ten vroegste situeren ong. 20 jaar later, dit is rond 1563.

1563 is dan ook het vroegst mogelijke jaar voor dat wapenpaneel.

Hoewel uit de oude genealogieën en archiefbronnen de namen en/of de wapens van de resp. echtgenotes in de opeenvolgende generaties overeenstemmen met het wapenpaneel,

³⁹ Volgens BF, I, p. 272. In lichtjes andere woordkeuzes, ook in: V. DESPODT, *Dat du best, was ic ende wat ic bem, dat sal tu werden... Gentse grafmonumenten en grafschriften tot het einde van de calvinistische republiek (1584)*, Gent, 2001 (verhandeling lic. geschiedenis), nr. 1.3/146. BF geeft bij dit grafschrift 8 kwartieren: *Cortewylle, Waterleet, de Bie, Cant, Gruutere, Goetgebeur, Ydeghem* en *Couwenburg* maar de laatste vier kunnen natuurlijk niet de kwartieren van Catharina Home zijn. Het zijn de kwartieren van de echtgenote van Jacob van Cortewylle, zoon van Frans en Catharina Home, die gehuwd was met Gertrude de Gruutere, dochter van Gilbert en Gertrude van Ydeghem.

⁴⁰ BF, I, p. 272, vermeldt verkeerdelijk 1597 en zo ook een nota in FM 42, F, farde 82 met een afschrift uit een handschrift van Gentse grafmonumenten door A. Van Hoorebeke (bibl. Hs. Univ. Gent).

⁴¹ Hs.CG, fo 340; Niet vermeld in Hs.G2, die van mr. Frans van Cortewille en Catharina de Hoeme slechts de kinderen Jacob, Catharina, Magdalena, Roeland, Lodewijk en Robert geeft.

⁴² Volgens Hs.G3(a) dochter van meester Philips Mesdach, maar dit is allicht fout.

⁴³ Hs.G3(a) noemt het in goud drie spoorradertjes van goud, wat uiteraard fout is want onmogelijk in de heraldiek.

⁴⁴ BF, I, p. 273 en Hs.G3(a).

⁴⁵ F.-V. GOETHALS, *Dictionnaire généalogique et héraldique des familles nobles du Royaume de Belgique*, 4 vols., Brussel, Polack-Duvivier, 1849-1852, III, p. 878-879.

zijn in de stamreeks van de Cortewilles de breuken op het oorspronkelijke familiewapen in de verschillende generaties toch niet steeds zoals zij in de oude handschriftelijke genealogieën beschreven staan...

In het wapenpaneel breekt twee keer een zoon het familiewapen d.m.v. een vierdeling van de wapens van zijn ouders en bij een volgende noodzakelijke breking d.m.v. een hartschild dat het wapen van de moeder (of grootmoeder) voorstelt. Hoewel dit klassieke breuken zijn, lijkt een dubbele opeenvolging van deze twee soorten breuken een beetje te regelmatig. Nu kan het best dat de opdrachtgever voor zichzelf gekozen had om een hartschild als breuk op het wapen van zijn vader te gaan gebruiken. Gezien zijn vader oudste zoon van zijn grootvader was, was hun wapen identiek, maar voor de volgende twee hogere generaties wordt de breukvoering die hij had gekozen en de vierdeling zoals zijn vader/grootvader die voerden, gewoon nog eens herhaald. Men kan zich afvragen of Filips van Cortewylle voor de voorstelling in het paneel van de voorvaderlijke wapens misschien verzuimd heeft de familiepapieren er op na te slaan en daarentegen zijn voorkeur van breuk en de breuk die zijn grootvader gebruikte gewoon geëxtrapolleerd heeft naar de hogere generaties, hierbij dus zijn eigen fantasie de vrije loop latend ...